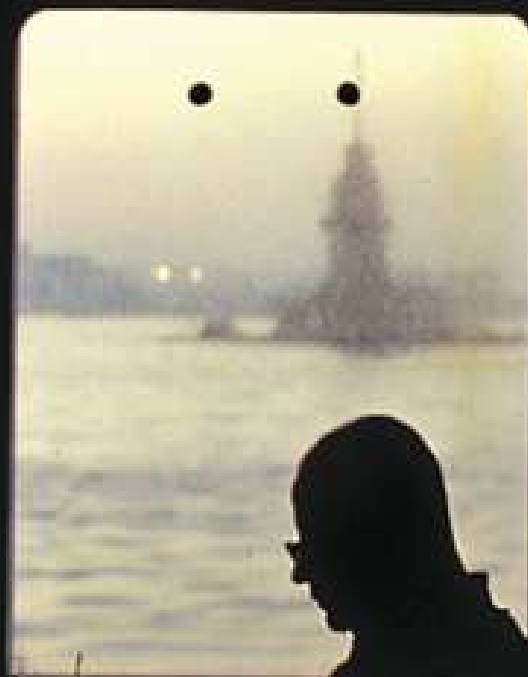

ΟΡΧΑΝ ΠΑΜΟΥΚ

ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ 2006

Το μαύρο βιβλίο

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ ΜΕ ΕΠΙΜΕΤΡΟ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΣΤΕΛΛΑ ΒΡΕΤΟΥ

ΟΡΧΑΝ ΠΑΜΟΥΚ

Το μαύρο βιβλίο

Μετάφραση
ΣΤΕΛΛΑ ΒΡΕΤΟΥ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

Στην Αϊλίν

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία
Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 530
Ορχάν Παμούκ, *Το μαύρο βιβλίο*
Τίτλος πρωτοτύπου: *Kara kitap*
Υπεύθυνη έκδοσης: Ελένη Κεχαγιόγλου
Μετάφραση: Στέλλα Βρετού
Διόρθωση: Μαριάνθη Κιουρτσόγλου
Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης
Copyright © İletişim Yayıncılık A.S., 1994
All rights reserved

Copyright © για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ
(Εκδόσεις Πατάκη), 2017

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα
από τις εκδόσεις Ωκεανίδα, Αθήνα, 1997

Νέα έκδοση στην ελληνική γλώσσα
από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Ιούλιος 2021

ΚΕΤ Γ305 ΚΕΠ 531/21
ISBN 978-960-16-8997-5

*Σύμφωνα με όσα διηγείται ο Ιμπν Αραμπί σαν
πραγματικά γεγονότα, ένας φίλος του, όταν άγιασε
και η ψυχή του οδηγήθηκε στους ουρανούς, έφτασε
κάποτε στο όρος Καφ, που περιβάλλει τον κόσμο, και
παρατήρησε πως το βουνό περιβαλλόταν από ένα φίδι.
Σήμερα είναι γνωστό πως δεν υπάρχει τέτοιο βουνό
που να περιβάλλει τον κόσμο, ούτε τέτοιο φίδι.*

Εγκυκλοπαίδεια του Ισλάμ

Περιεχόμενα

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1. Όταν ο Γκαλίπ συνάντησε πρώτη φορά τη Ρουγιά.....	15
2. Όταν στερέφουν τα νερά του Βοσπόρου	34
3. Χαιρετίσματα στη Ρουγιά.....	42
4. Το μαγαζί του Αλαντίν.....	69
5. Αυτά είναι παιδιαρίσματα	80
6. Τα παιδιά του μάστορα Μπεντί.....	97
7. Τα γράμματα του όρουσ Καφ	107
8. Οι τρεις σωματοφύλακες	131
9. Κάποιος με ακολουθεί	144
10. Το μάτι	172
11. Χάσαμε τη μνήμη μας στον κινηματογράφο	186
12. Το φιλί.....	202
13. Κοίτα ποιος ήρθε	212
14. Όλοι εμείς Εκείνον περιμένουμε	228
15. Ερωτικές ιστορίες χιονισμένης νύχτας	242
16. Πρέπει να είμαι ο εαυτός μου	270
17. Με αναγνώρισες;	279
18. Το «σκοτεινό» της πολυκατοικίας	310
19. Τα σημάδια της πόλης.....	317

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

1. Το σπίτι-φάντασμα.....	351
2. Δεν μπορείτε να κοιμηθείτε;	368
3. Ποιος σκότωσε τον Σεμσί Τεμπρίζ;	374
4. Η ιστορία αυτών που δεν μπορούν να πουν ιστορίες.....	398

5. Οι γρίφοι στα πρόσωπα	403
6. Ο δήμιος και το κλαμένο πρόσωπο	423
7. Το μυστήριο των γραμμάτων και η απώλεια του μυστηρίου	436
8. Μια παρτίδα σκάκι που κράτησε πολύ	458
9. Η ανακάλυψη του μυστηρίου	471
10. Εγώ λοιπόν ήμουν ο ήρωας	495
11. Αδελφέ μου	500
12. Η ιστορία περνάει μέσα από τον καθρέφτη.....	541
13. Δεν είμαι τρελός, είμαι ένας πιστός αναγνώστης σου	550
14. Μυστηριώδεις εικόνες.....	583
15. Όχι ο αφηγητής, η ιστορία.....	591
16. Η ιστορία του Πρίγκιπα.....	613
17. Εγώ όμως που γράφω.....	642
Επίμετρο.....	679

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Όταν ο Γκαλίπ συνάντησε πρώτη φορά τη Ρουγιά

*Μη βάζετε επικεφαλίδες, γιατί σκοτώνουν
το μυστήριο του κειμένου!*

Αντλι

*Αφού θα πεδάνει το μυστήριο, σκότωσέ το λοιπόν εσύ·
σκότωσε τον ψευδοπροφήτη που πουλάει μυστήριο!*

Μπαχτί

Η ΡΟΥΓΙΑ ΚΟΙΜΟΤΑΝ ΜΠΡΟΥΜΥΤΑ στο γλυκό και ζεστό σκοτάδι του κρεβατιού, που το σκέπαζε από τη ράχη μέχρι την άλλη του άκρη το γαλάζιο καρό πάπλωμα με τις λακκούβες του, τις σκιερές πεδιάδες του και τους γαλάζιους απαλούς λόφους του. Απέξω ακούγονταν οι πρώτοι θόρυβοι του χειμωνιάτικου πρωινού: Αυτοκίνητα και παλιά λεωφορεία που περνούσαν σε αραιά διαστήματα, ο σαλεπιτζής, ο οποίος είχε συνεταιριστεί με τον τυροπιτά, και πότε άφηνε, πότε σήκωνε τα χάλκινα δοχεία του από το πεζοδρόμιο, η σφυρίχτρα του τσιλιαδόρου με τη μαγκούρα στη στάση των πειρατικών ντολμούς.

Στο δωμάτιο ήταν διάχυτο ένα μολυβί χειμωνιάτικο χρώμα, που οι μπλε κουρτίνες το έκαναν να φαίνεται ακόμα πιο χλωμό. Μεσ στη νωθρότητα του ύπνου του, ο Γκαλίπ κοίταξε το κεφάλι της γυναίκας του κάτω από το γαλάζιο πάπλωμα· το σαγόι της Ρουγιά ήταν βυθισμένο στο που-

πουλένιο μαξιλάρι. Η καμπύλη στο μέτωπό της είχε κάτι εξωπραγματικό, που προκαλούσε περιέργεια και παράλληλα άγχος για τα υπέροχα πράγματα που περνούσαν εκείνη την ώρα από το μυαλό της. «Η μνήμη» είχε γράψει σ' ένα άρθρο του ο Τζελάλ, «είναι ένας κήπος». «Ο κήπος της Ρουγιά, ο κήπος της Ρουγιά...» είχε σκεφτεί τότε ο Γκαλίπ, «μη σκέφτεσαι, μη σκέφτεσαι· αν το κάνεις, θα ζηλέψεις...». Όμως ο Γκαλίπ δεν μπορούσε να μη σκεφτεί καθώς κοίταξε το μέτωπο της γυναίκας του.

Θα ήθελε τώρα να τριγυρούσε κάτω από τις ηλιόλουστες ιτιές, τις ακακίες, τις αναρριχώμενες τριανταφυλλίες στον κήπο με τις σφαλιστές πόρτες του γαλήνιου ύπνου της Ρουγιά. Θα ένιωθε ντροπή για τον φόβο που θα του προξενούσαν τα πρόσωπα που θα συναντούσε εκεί: *Μπα, κι εσύ εδώ, καλημέρα!* θα έλεγε κοιτάζοντας με ενδιαφέρον και πόνο τόσο τις δυσάρεστες αναμνήσεις που περίμενε όσο και τις σκιές των αντρών που δεν περίμενε: *Με συχωρείς, αδελφέ, τότε συναντηθήκατε; Ή: Πότε γνωριστήκατε με τη γυναίκα μου; – Πριν από τρία χρόνια στο σπίτι σας· στις σελίδες ενός ξένου περιοδικού μόδας που είχε αγοράσει από το μαγαζί του Αλαντίν· στο γυμνάσιο που πηγαίνατε μαζί· στην είσοδο του κινηματογράφου που κρατιόσασταν χέρι χέρι... Όχι, ίσως να μην υπήρχε τόσος κόσμος στο κεφάλι της Ρουγιά, ούτε η μνήμη της να ήταν τόσο ανελέητη· ίσως στη μοναδική ηλιόλουστη γωνιά του σκοτεινού κήπου της μνήμης της, η Ρουγιά κι ο Γκαλίπ να είχαν βγει μια βόλτα με τη βάρκα.*

Έξι μήνες μετά την άφιξη της οικογένειας της Ρουγιά στην Ιστανμπούλ, ο Γκαλίπ και η Ρουγιά αρρώστησαν κι οι δυο με μαγουλάδες. Εκείνη την εποχή, άλλοτε η μητέρα του Γκαλίπ, άλλοτε η όμορφη μητέρα της Ρουγιά, η θεία Σουζάν, κι άλλοτε κι οι δυο μαζί, έπιαναν τον Γκαλίπ και τη Ρουγιά από το χέρι και τους πήγαιναν με τα λεωφορεία που τρα-

νάζονταν πάνω στους λιθόστρωτους δρόμους στο Μπεμπέκ ή στα Θεραπεία για βαρκάδα. Εκείνα τα χρόνια διάσημα ήταν τα μικρόβια και όχι τα φάρμακα· οι γυναίκες πίστευαν πως ο καθαρός αέρας του Βοσπόρου έκανε καλό στις μαγουλάδες των παιδιών. Τα πρωινά η θάλασσα ήταν ήρεμη, η βάρκα άσπρη κι ο βαρκάρης πάντα ο ίδιος και πάντα φιλικός. Οι μητέρες και οι θείες κάθονταν πάντοτε στην πρύμνη, η Ρουγιά και ο Γκαλίπ στην πλώρη της βάρκας πλάι πλάι, κρυμμένοι πίσω από τον βαρκάρη, του οποίου η πλάτη ανεβοκατέβαινε όσο αυτός κωπηλατούσε. Τα πόδια τους με τους λεπτούς αστραγάλους, που έμοιαζαν τόσο, κρέμονταν από τη βάρκα και αποκάτω κυλούσε αργά αργά η θάλασσα – φύκια, λεκέδες με τα χρώματα της ίριδας, μικρά και μισοδιάφανα βότσαλα, ευανάγνωστα κομμάτια εφημερίδων, στα οποία τα παιδιά έψαχναν να δουν μήπως υπήρχε το άρθρο του Τζελάλ.

Όταν ο Γκαλίπ είδε πρώτη φορά τη Ρουγιά, έξι μήνες πριν αρρωστήσουν με μαγουλάδες, καθόταν σ' ένα σκαμνάκι πάνω στο τραπέζι του φαγητού, ενώ ο κουρέας τού έκοβε τα μαλλιά. Εκείνη την εποχή ο ψηλός με μουστάκι τύπου Ντάγκλας Φαίρμπανκς κουρέας ερχόταν πέντε ημέρες την εβδομάδα στο σπίτι και ξύριζε τον παππού. Ήταν η εποχή που οι ουρές για καφέ μάκραιναν μπροστά στο μαγαζί του Αράπη και του Αλαντίν, οι νάιλον κάλτσες πουλιούνταν από τους μαυραγορίτες, στην Ιστανμπούλ πλήθαιναν οι Σεβρολέτ μοντέλο του '56, ο Γκαλίπ είχε αρχίσει το δημοτικό και διάβαζε με προσοχή τα υπογραμμένα με το ψευδώνυμο Σελίμ Κατσμάζ άρθρα του Τζελάλ στη δεύτερη σελίδα της *Μιλλιέτ*, αλλά ο Γκαλίπ δε μάθαινε τότε ανάγνωση και γραφή – ανάγνωση και γραφή τού είχε μάθει δύο χρόνια νωρίτερα η γιαγιά του από την πλευρά του πατέρα του. Κάθονταν σε μια γωνιά στο τραπέζι του φαγητού και η γιαγιά, με τη βραχνή φωνή της, του αποκάλυπτε το μεγα-

λύτερο μυστήριο, πώς το ένα γράμμα ταίριαζε με το άλλο, και ξεφυσούσε τον καπνό του τσιγάρου μάρκας Μπάφρα, που ποτέ δεν έλειπε από την άκρη των χειλιών της, ενώ τα μάτια του εγγονού της υγραίνονταν από τον καπνό, και το ασυνήθιστα μεγάλο άλογο στο αλφαβητάρι έπαιρνε γαλάζιο χρώμα και ζωντάνευε. Το μεγάλο άλογο, κάτω από το οποίο ήταν γραμμένη η λέξη άλογο, ήταν μεγαλύτερο από τα κοκαλιάρικα άλογα που έσερναν τα κάρτα του κουτσού νερούλα και του κλέφτη παλιατζή. Εκείνη την εποχή ο Γκαλίπ σκεφτόταν να περιχύσει την εικόνα του γερού αλόγου στο αλφαβητάρι μ' ένα μαγικό φάρμακο και να το ζωντανέψει, όμως αργότερα, όταν δεν του επιτρέψανε να αρχίσει από τη δεύτερα τάξη το δημοτικό, αλλά έπρεπε να κάνει στο σχολείο ανάγνωση και γραφή με το ίδιο αλφαβητάρι με το άλογο, θεώρησε την επιθυμία του ανόητη.

Αν στο μεταγενέστερο εκείνο στάδιο ο παππούς μπορούσε να βγει έξω, στον δρόμο, και να φέρει το φυλαγμένο μέσα στο ροδί μπουκαλάκι μαγικό φάρμακο που είχε υποσχεθεί, τότε ο Γκαλίπ θα προτιμούσε να το χύσει πάνω στα τεύχη του περιοδικού *Illustration* με τα ζέπελιν, τα κανόνια και τους λασπωμένους νεκρούς του Πρώτου Παγκόσμιου πολέμου, στις καρτ ποστάλ του θείου Μελίχ από το Παρίσι και τη Φεζ, στην εικόνα που είχε κόψει ο Βασίφ από την εφημερίδα *Ντουινιά* με τον ουρακοτάγκο που τάλιζε το μωρό του, και στα πρόσωπα των παράξενων ανθρώπων που είχε κόψει ο Τζελάλ από τις εφημερίδες. Όμως ο παππούς δεν έβγαινε πια έξω ούτε για να πάει μέχρι το κουρείο· έμενε όλη μέρα στο σπίτι. Ωστόσο, ντυνόταν όπως τότε που έβγαινε στον δρόμο και πήγαινε στο μαγαζί: τις Κυριακές φορούσε ένα παλιό αγγλέζικο σακάκι με φαρδιά πέτα, μολυβί όπως τα γένια του που μάκραιναν, ένα παντελόνι που του έπεφτε μεγάλο, μανικετόκουμπα και, όπως έλεγε ο μπαμπάς, μια στενή υπαλληλική γκραβάτα. Η μαμά δεν

έλεγε «γκραβάτα», έλεγε γραβάτα: η οικογένεια της μαμάς ήταν πιο πλούσια τους παλιούς καιρούς. Μετά η μαμά και ο μπαμπάς μιλούσαν για τον παππού όπως θα μιλούσαν για τα παλιά ξύλινα σπίτια με τα ξεφτισμένα χρώματα, που μέρα με τη μέρα τα έβλεπαν να γκρεμίζονται το ένα μετά το άλλο. Κι αν λίγο αργότερα ξεχνούσαν τον παππού και άρχιζαν να ξεφωνίζουν ο ένας στον άλλο, τότε γυρνούσαν στον Γκαλίπ: «Άντε, πήγαινε πάνω να παίξεις». «Ν' ανέβω με το ασανσέρ;» «Να μην μπει μόνος του στο ασανσέρ!» «Μην μπαίνεις μόνος σου στο ασανσέρ!» «Να παίξω με τον Βασίφ;» «Όχι, θυμώνει!»

Στην πραγματικότητα, ο Βασίφ δε θύμωνε. Ήταν κωφάλαλος, όμως καταλάβαινε πως δεν τον κορόιδευα όταν σερονόμουνα στο πάτωμα, αλλά έπαιζα «το μυστικό πέρασμα» και πως όταν περνούσα κάτω από τα κρεβάτια κι έφτανα στην άκρη της σπηλιάς ήταν σαν να έφτανα στον πάτο του «σκοτεινού» της πολυκατοικίας, σαν στρατιώτης που προχωρούσε αθόρυβα, όμοια με αιλουροειδές, από το υπόγειο πέρασμα που είχε σκάψει προς τα χαρακώματα του εχθρού, πράγμα που οι άλλοι, εκτός από τη Ρουγιά που ήρθε αργότερα, δεν το ήξεραν. Καμιά φορά, μαζί με τον Βασίφ κοιτάζαμε πολλή ώρα έξω από το παράθυρο τις γραμμές του τραμ. Το ένα παράθυρο στο τιμεντένιο μπαλκόνι της τιμεντένιας πολυκατοικίας έβλεπε στο τζαμί, που ήταν η μια άκρη του κόσμου, και το άλλο στο λύκειο θηλέων, που ήταν η άλλη άκρη του κόσμου· στη μέση το αστυνομικό τμήμα, η μεγάλη καστανιά, η γωνία του δρόμου και το μαγαζί του Αλαντίν, ο οποίος πνιγόταν από δουλειά. Καθώς κοιτάζαμε αυτούς που μπαινοβγαίνανε στο μαγαζί και δείχναμε ο ένας στον άλλο τα αυτοκίνητα που περνούσαν, ο Βασίφ ξαφνικά αναστατωνόταν και έβγαζε ένα τρομακτικό υπόκωφο γρύλισμα σαν να πάλευε με τον διάβολο στον ύπνο του, και εγώ τρώμαζα και δεν ήξερα τι να κάνω.

Τότε, λίγο πίσω μας, καθισμένος στην κουτσή πολυθρόνα του απέναντι από τη γιαγιά, καπνίζοντας και οι δύο σαν φουγάρα και ακούγοντας ραδιόφωνο, ο παππούς έλεγε στη γιαγιά, που έδειχνε να μην τον ακούει: «Ο Βασίφ πάλι τρώμαξε τον Γκαλίπ» – και περισσότερο από συνήθεια παρά από ενδιαφέρον ρωτούσε: «Για να δούμε, πόσα αυτοκίνητα μετρήσατε;». Όμως κανείς ποτέ δεν πρόσεχε τη λεπτομερή αναφορά που έδινε σχετικά με τον αριθμό των Ντοτζ, των Πάκαρντ, των Ντεσότο και των καινούριων Σεβρολέτ.

Ο παππούς και η γιαγιά, όση ώρα άκουγαν τουρκική και ευρωπαϊκή μουσική, ειδήσεις, διαφημίσεις τραπεζών, κολόνιας και του εθνικού λαχείου από το ραδιόφωνο, το οποίο ήταν από το πρωί μέχρι το βράδυ ανοιχτό και πάνω του κοιμόταν αμέριμνα ένας σκύλος μπιμπελό με φουντωτό τρίχωμα που δεν έμοιαζε με τους σκύλους της Τουρκίας, μιλούσαν συνέχεια. Τις περισσότερες φορές διαμαρτύρονταν για τα τσιγάρα που κρατούσαν στα χέρια με τον τρόπο που θα μιλούσαν για έναν πονόδοντο που τον είχαν συνηθίσει επειδή δεν περνούσε ποτέ, και έριχναν το φταίξιμο ο ένας στον άλλο επειδή ακόμα δεν είχαν καταφέρει να το κόψουν· και όταν ο ένας από τους δυο άρχιζε να βήχει σαν να πνιγόταν, ο άλλος, πρώτα νικητής και χαρούμενος, έπειτα ανήσυχος και οργισμένος, δήλωνε πως το δίκιο ήταν με το μέρος του! Όμως λίγο μετά ο ένας από τους δυο εκνευριζόταν για τα καλά: «Παράτα με, για όνομα του Θεού, ένα τσιγάρο μου έχει μείνει όλο κι όλο!». Και ύστερα πρόσθετε εξαιτίας αυτού που είχε διαβάσει στην εφημερίδα: «Κάνει καλό στα νεύρα!». Ίσως τότε να σώπαιναν για λίγο, αλλά αυτές οι σιωπές, που επέτρεπαν στους χτύπους του ρολογιού του τοίχου στον διάδρομο να ακούγονται, δεν κρατούσαν για πολύ. Όταν θρόιζαν οι εφημερίδες που ξανάπαιναν στα χέρια τους και έπαιζαν μπεζίκι τα απογεύματα, άρχιζαν και πάλι να μιλούν· κι

όταν οι ένοικοι της πολυκατοικίας έρχονταν για το βραδινό φαγητό και για ν' ακούσουν όλοι μαζί ραδιόφωνο, ο παππούς έλεγε έχοντας διαβάσει το άρθρο του Τζελάλ: «Αν του επιτρέπανε να βάζει κάτω από το άρθρο του την υπογραφή του, ίσως μάζευε το μυαλό στο κεφάλι του». «Ολόκληρος άντρας» έλεγε και αναστέναζε η γιαγιά, και έκανε τη συνήθη ερώτηση με έκφραση αληθινής περιέργειας στο πρόσωπό της σαν να την έκανε για πρώτη φορά: «Γράφει τόσο άσχημα επειδή δεν του επιτρέπουν να υπογράψει το άρθρο με το όνομά του, ή δεν του επιτρέπουν να υπογράψει το άρθρο του επειδή γράφει τόσο άσχημα;». «Τουλάχιστον, λίγοι καταλαβαίνουν πως μας κάνει ρεζίλι» έλεγε ο παππούς, και παρηγοριόταν όπως έκαναν τότε τότε και οι δυο, «επειδή δεν του επιτρέπουν να υπογράψει τα άρθρα του». «Κανένας δεν το καταλαβαίνει» έλεγε τότε η γιαγιά, με ύφος που ο Γκαλίπ μπορούσε να καταλάβει πως δεν ήταν πολύ ειλικρινές. «Και ποιος λέει πως σ' αυτά τα άρθρα του γράφει για μας;» Αργότερα –όταν ο Τζελάλ έπαιρνε κάθε εβδομάδα εκατοντάδες γράμματα από τους αναγνώστες του και αναδημοσίευε τα προηγούμενα άρθρα, αυτή τη φορά με το δικό του λαμπερό όνομα, έχοντας αλλάξει κάποια σημεία επειδή, σύμφωνα με ορισμένους ισχυρισμούς, είχε στερέψει η δύναμη της φαντασίας του, ή επειδή δεν μπορούσε να βρει χρόνο από την ενασχόλησή του με τις γυναίκες και την πολιτική, ή απλώς λόγω τεμπελιάς– ο παππούς θα επαναλάμβανε με βαρεμάρα και με αμυδρά διακρινόμενη προσποίηση την πρόταση που ως τότε είχε εκατοντάδες φορές επαναλάβει, σαν ηθοποιός δεύτερης κατηγορίας: «Μα, για όνομα του Θεού, ποιος δεν ξέρει πως στο άρθρο του για τις πολυκατοικίες μιλάει για τη δική μας πολυκατοικία!». Και η γιαγιά σώπαινε.

Εκείνη την εποχή ο παππούς μόλις είχε αρχίσει να αναφέρεται στο όνειρο που θα έβλεπε πιο συχνά όσο περνούσε

ο καιρός. Το όνειρο που διηγιόταν, με μάτια αστραφτερά, όπως όταν έλεγε τις ιστορίες που επαναλάμβαναν όλη μέρα ο ένας στον άλλο, ήταν γαλάζιο· στο όνειρό του, όπου έπεφτε ασταμάτητα μια γαλάζια βροχή, τα γένια και τα μαλλιά του μεγαλώνανε συνεχώς. Αφού άκουγε υπομονετικά το παραμύθι του ονείρου, η γιαγιά έλεγε: «Ο κουρέας έρχεται όπου να 'ναι», μόνο που ο παππούς δε χαιρόταν όταν γινόταν κουβέντα για τον κουρέα. «Μιλάει πολύ, ρωτάει πολλά!» Μετά την κουβέντα για το γαλάζιο όνειρο και τον κουρέα, ο Γκαλίπ τον είχε ακούσει να λέει με ανύψωση που γινόταν ολοένα πιο αδύναμη: «Σε άλλο μέρος έπρεπε να χτίσουμε, ένα άλλο κτίριο. Γρουσουζίκη μας βγήκε αυτή η πολυκατοικία».

Πολύ αργότερα, αφού είχαν φύγει από την πολυκατοικία Σεχρικάλπ [*«Καρδιά της πόλης»*] και είχαν πουλήσει ένα ένα τα διαμερίσματά της, και στο κτίριο εγκαταστάθηκαν, ακριβώς όπως και στα γύρω κτίρια, μικρές βιοτεχνίες έτοιμων ρούχων, γυναικολόγοι που έκαναν παράνομα εκτρώσεις και ασφαλιστικά γραφεία, κάθε φορά που ο Γκαλίπ περνούσε μπροστά από το κατάστημα του Αλαντίν και κοίταζε την άσχημη και σκοτεινή πρόσοψη της πολυκατοικίας αναρωτιόταν τι να εννοούσε ο παππούς με εκείνη την κουβέντα. Ακόμα και τότε που ήταν νέος, έχοντας παρατηρήσει πως ο κουρέας πάντοτε ρωτούσε, περισσότερο από συνήθεια παρά από περιέργεια, για τον θείο Μελίχ, ο οποίος έκανε χρόνια να γυρίσει –πρώτα από την Ευρώπη και την Αφρική και έπειτα από τη Σμύρνη– στην Ιστανμπούλ και στην πολυκατοικία (Και τότε, κύριε, γυρίζει ο μεγάλος σας γιος από την Αφρική;), και επειδή ήξερε πως του παππού δεν του άρεσε ούτε η ερώτηση ούτε το θέμα, ο Γκαλίπ είχε διαισθανθεί ότι στο μυαλό του παππού η γρουσουζιά είχε σχέση με την αναχώρηση στο εξωτερικό του μεγαλύτερου και πιο ιδιόρρυθμου γιου του, του Μελίχ –που έφυγε εγκα-

ταλείποντας την πρώτη του γυναίκα και τον γιο του– και τη μετέπειτα επιστροφή του με την καινούρια γυναίκα του και την κόρη του (τη Ρουγιά).

Όπως διηγιόταν ο Τζελάλ στον Γκαλίπ ύστερα από χρόνια, όταν άρχισαν να χτίζουν την πολυκατοικία ήταν εδώ ο θείος Μελίχ – ακόμα δεν είχε πατήσει τα τριάντα. Τα απογεύματα έφευγε από το δικηγορικό γραφείο του, όπου περισσότερο καβγάδιζε και ζωγράφιζε με μολύβι καράβια και ερημικά νησιά παρά δικηγορούσε, και πήγαινε στην οικοδομή, όπου συναντούσε τον πατέρα του και τα αδέρφια του, που άλλος ερχόταν από το κατάστημα με τα γλυκά στο Σιρκετζί (το οποίο είχε πρώτα μετατραπεί σε ζαχαροπλαστείο και αργότερα σε εστιατόριο, επειδή ως ζαχαροπλαστείο δεν μπορούσε να ανταγωνιστεί τα λουκούμια του Χατζί Μπεκίρ, αλλά εκείνοι ξέρανε πως θα μπορούσαν να πουλήσουν μαρμελάδα κυδώνι, σύκο και βύσσινο της γιαγιάς σε γυάλινα βαζάκια, στοιβαγμένα στα ράφια), και άλλος από το «Λευκό Φαρμακείο» στο Καράκιοϊ, κι ύστερα έβγαζε το σακάκι και τη γραβάτα του, σήκωνε τα μανίκια του και ξεκινούσε τη δουλειά, εκνευρίζοντας τους εργάτες, που χαλάρωναν όσο πλησίαζε η ώρα να σχολάσουν. Εκείνη περίπου την εποχή ο θείος Μελίχ έλεγε με στόμφο πως έπρεπε να μάθει τον ευρωπαϊκό τρόπο παραγωγής ζαχαρωτών, να παραγγέλνει το χρυσόχαρτο για τα μαρόν γκλασέ, να ξεκινήσει ένα εργαστήριο παραγωγής χρωματιστού αφρόλουτρου σε συνεργασία με τους Γάλλους, να αγοράσει σε καλή τιμή μηχανές από εργοστάσια που εκείνη την εποχή στην Ευρώπη και στην Αμερική πτώχευαν το ένα μετά το άλλο σαν να είχε πέσει επιδημία, καθώς και ένα πιάνο με ουρά για τη θεία Χαλέ, και να πάει τον κούφο Βασίφ σ' έναν καλό γιατρό ειδικευμένο σε παθήσεις αυτιών και εγκεφάλου στη Γαλλία ή στη Γερμανία. Δυο χρόνια αργότερα, όταν ο θείος Μελίχ και ο Βασίφ έφτασαν

στη Μασσαλία μ' ένα ρουμάνικο καράβι (το Τριστάνα, του οποίου τη φωτογραφία, που μύριζε ανθόνερο, είχε δει κάποια στιγμή ο Γκαλίπ μέσα σ' ένα από τα κουτιά της γιαγιάς, και οκτώ χρόνια αργότερα είχε διαβάσει γι' αυτό στα αποκόμματα των εφημερίδων του Τζελάλ ότι είχε βουλιάξει προσκρούοντας σε μια αδέσποτη νάρκη στη Μαύρη Θάλασσα), η πολυκατοικία είχε τελειώσει, αλλά δεν είχαν μπει ακόμα μέσα. Έναν χρόνο αφότου ο Βασίφ γύρισε μόνος του με το τρένο στο Σιρκετζί ήταν ακόμα κουφός και άλαλος «βέβαια» (αυτή την τελευταία λέξη –ο Γκαλίπ δεν κατάφερε ποτέ να ανακαλύψει την αιτία της χρήσης της έμφασης– χρησιμοποιούσε η θεία Χαλέ όταν ανοιγόταν αυτή η συζήτηση), αλλά στην αγκαλιά του κρατούσε σφιχτά σφιχτά ένα ενυδρείο γεμάτο γιαπωνέζικα ψάρια που στις αρχές ο Βασίφ δεν μπορούσε να ξεκολλήσει από δίπλα τους, και που άλλες φορές τα κοίταζε θαρρείς και θα κοβόταν η ανάσα του από την αγωνία, κι άλλοτε θλιμμένος, ενώ δάκρυα κυλούσαν από τα μάτια του, και που πενήντα χρόνια αργότερα τα μεγάλα-μεγάλα-μεγάλα-μεγάλα εγγόνια τους θα του κρατούσαν συντροφιά. Εκείνη την εποχή ο Τζελάλ με τη μητέρα του έμεναν στο διαμέρισμα του τρίτου ορόφου, το οποίο αργότερα πουλήθηκε σ' έναν Αρμένη, αλλά μετά μετακόμισαν και εγκαταστάθηκαν στο δώμα, που για ένα διάστημα χρησιμοποιόταν σαν αποθήκη και μετά μετατράπηκε σε μικρό διαμέρισμα, επειδή έπρεπε να σταλούν λεφτά στον θείο Μελίχ για να μπορέσει να συνεχίσει τις εμπορικές ερευνητικές περιόδους του στους δρόμους του Παρισιού. Η μητέρα του είχε ήδη σκεφτεί να πάρει τον Τζελάλ και να γυρίσει στο σπίτι του παππού του όταν τα γράμματα του θείου Μελίχ από το Παρίσι –με τις συνταγές για πάστες και ζαχαρωτά, τύπους χημικούς για σαπούνια και κολόνιες, εικόνες με χορεύτριες και ηθοποιούς που έτρωγαν και χρησιμοποιούσαν αυτά τα προϊόντα– και τα

πακέτα με τις οδοντόπαστες με γεύση μέντας, τα ζαχαρωτά από κάστανο, τα δείγματα σοκολάτας με λικέρ, τα πυροσβεστικά αυτοκινητάκια και τα ναυτικά καπέλα είχαν αρχίσει να αραιώνουν. Για να πάρει η μητέρα του την απόφαση να φύγει μαζί με τον Τζελάλ από την πολυκατοικία και να γυρίσει στο ξύλινο σπίτι στο Ακσαράι που ανήκε στη μητέρα της και στον πατέρα της, ο οποίος ήταν χαμηλόβαθμος υπάλληλος στη διεύθυνση των βακουφιών, έπρεπε να ξεσπάσει ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος και στη συνέχεια να φτάσει μια καρτ ποστάλ του θείου Μελίχ από τη Βεγγάζη με την εικόνα ενός περίεργου τζαμιού και ενός αεροπλάνου. Εκτός από αυτή την καφετιά και άσπρη καρτ ποστάλ, που από πίσω έγραφε πως οι δρόμοι επιστροφής στην πατρίδα ήταν ναρκοθετημένοι, ο θείος Μελίχ είχε στείλει κι άλλες ασπρόμαυρες καρτ ποστάλ από τη Φεζ, όπου πήγε μετά τον πόλεμο. Από μια χρωματισμένη με το χέρι καρτ ποστάλ, όπου απεικονιζόταν ένα ξενοδοχείο αποικιακού στιλ, στο οποίο μάλιστα είχε γυριστεί αργότερα μια αμερικάνικη ταινία στην οποία οι έμποροι όπλων και οι κατάσκοποι ερωτεύονταν τις ίδιες γυναίκες του μπαρ, η γιαγιά κι ο παππούς έμαθαν πως ο θείος Μελίχ είχε παντρευτεί στο Μαρόκο μια νεαρή Τουρκάλα που γνώρισε στο Μαρακές, πως η νύφη κρατούσε από τη γενιά του προφήτη Μωάμεθ, ήταν δηλαδή μια «Σεϊντέ», και πως ήταν πολύ όμορφη. (Πολύ αργότερα, όταν ο Γκαλίπ κοίταξε για άλλη μια φορά την καρτ ποστάλ, χρόνια μετά που μπορούσε να αναγνωρίσει τα κράτη από τις σημαίες τους βλέποντάς τες να ανεμίζουν στα μπαλκόνια του δεύτερου ορόφου του ξενοδοχείου, και εφαρμόζοντας τον τρόπο σκέψης που χρησιμοποιούσε ο Τζελάλ στα παραμύθια του «Οι ληστές του Μπέγιογλου», αποφάσισε πως ένα από αυτά τα δωμάτια του ξενοδοχείου, που είχε τα χρώματα τούρτας με κρέμα, ήταν το μέρος όπου είχε πέσει ο πρώτος σπόρος της

Ρουγιά.) Όσο για την καρτ ποστάλ από τη Σμύρνη, έξι μήνες μετά την άλλη, με κανένα τρόπο δεν πίστευαν ότι την είχε ταχυδρομήσει ο θείος Μελίχ, γιατί θεωρούσαν πως δεν επρόκειτο να ξαναγυρίσει στην Τουρκία, αφού κυκλοφορούσαν κουτσομπολιά που λίγο πολύ έλεγαν πως με τη δεύτερη γυναίκα του είχαν ακολουθήσει μια χριστιανική αποστολή που πήγαινε στην Κένυα, και εκεί, σε μια κοιλάδα όπου τα λιοντάρια κυνηγούσαν τρικέρατα ελάφια, είχαν χτίσει μια εκκλησία για μια θρησκεία που ένωνε την Ημισέληνο με τον Σταυρό. Μάλιστα, ένας κουτσομπόλης, που ήξερε τους συγγενείς της νύφης στη Σμύρνη, τους ενημέρωσε πως ούτε λίγο ούτε πολύ ο θείος Μελίχ, μετά τις ύποπτες επιχειρήσεις του κατά τη διάρκεια του πολέμου στη Βόρεια Αφρική (εμπόριο όπλων, ρουσφέτια σε κάποιο βασιλιά κτλ.), είχε γίνει εκατομμυριούχος, πως επειδή δεν άντεχε τα καπρίτσια της πανέμορφης γυναίκας του θα πήγαιναν κι οι δυο μαζί στο Χόλλυγουντ για να γίνει διάσημη και πως οι φωτογραφίες της νύφης εμφανίζονταν από τώρα στα γαλλοαραβικά περιοδικά, κτλ. Αντίθετα, στην καρτ ποστάλ του, η οποία για εβδομάδες περιφερόταν στην πολυκατοικία από όροφο σε όροφο, γρατσουνιζόταν και βασανιζόταν με τις άκρες των νυχιών εδώ κι εκεί όπως συμβαίνει με τα χαρτονομίσματα για να διαπιστωθεί η γνησιότητα όταν υπάρχει υποψία για την πλαστότητά τους, ο θείος Μελίχ έγραφε πως δεν άντεχε στη νοσταλγία της πατρίδας, είχε πέσει στο κρεβάτι γι' αυτό τον λόγο, και είχαν αποφασίσει να γυρίσουν στην Τουρκία. «Τώρα» έγραφε, ήταν καλά, και είχε αναλάβει με σύγχρονη οικονομική αντίληψη τις δουλειές του πεθερού του, ο οποίος εμπορευόταν σύκα και καπνά στη Σμύρνη. Στην επόμενη κάρτα που ταχυδρόμησε λίγο καιρό μετά ο θείος Μελίχ, το μήνυμα ήταν πιο μπερδεμένο και από τα άφρο μαλλιά και το περιεχόμενο είχε ερμηνευτεί διαφορετικά από τον κάθε

όροφο, ίσως εξαιτίας των μεριδίων της κληρονομιάς, που αργότερα οδήγησαν όλη την οικογένεια σε σιωπηρό πόλεμο. Όπως διάβασε αργότερα ο Γκαλίπ, το μόνο που είχε γράψει ο θείος Μελίχ, με όχι και τόσο περίπλοκο στιλ, ήταν πως ήθελε να γυρίσει γρήγορα στην Ιστανμπούλ, και επίσης πως είχε αποκτήσει κορίτσι, αλλά δεν είχε ακόμα αποφασίσει πώς να το ονομάσει.

Ο Γκαλίπ διάβασε για πρώτη φορά το όνομα της Ρουγιά σε μια από τις καρτ ποστάλ που στερέωνε η γιαγιά στην άκρη του καθρέφτη του μπουφέ, όπου έβαζαν τα σερβίτσια του λικέρ. Δεν του είχε κάνει καμιά εντύπωση που η λέξη «ρουγιά» σήμαινε όνειρο. Ωστόσο αργότερα, όταν άρχισαν να αντιλαμβάνονται τις δεύτερες σημασίες των ονομάτων, είχαν διαπιστώσει με έκπληξη στο λεξικό οθωμανικών τουρκικών ότι «γκαλίπ» σήμαινε νικητής και «τζελάλ» οργή. Αντίθετα, ήταν τόσο συνηθισμένο που το όνομα «Ρουγιά» σήμαινε όνειρο, ώστε δεν είχε εκπλαγεί. Αυτό που ήταν ασυνήθιστο ήταν ο τρόπος με τον οποίο οι νηπιακές και παιδικές φωτογραφίες της Ρουγιά είχαν τοποθετηθεί ανάμεσα στις εικόνες από εκκλησίες, γεφύρια, θάλασσες, πύργους, καράβια, τζαμιά, ερήμους, πυραμίδες, ξενοδοχεία, κήπους και ζώα, που σχημάτιζαν μια δεύτερη, θαρρείς, κορνίζα γύρω από τον καθρέφτη και καμιά φορά εξόργιζαν τον παππού. Εκείνη την εποχή, αντί να δείχνει ενδιαφέρον για την κόρη του θείου του («κουζίν» ήταν η καινούρια λέξη) που είχε, όπως λέγανε, την ίδια ηλικία μ' εκείνον, ο Γκαλίπ ενδιαφερόταν περισσότερο για τη «Σεϊντέ» θεία Σουζάν, η οποία κοίταζε θλιμμένη τον φακό καθώς παραμέριζε με το χέρι της την ασπρόμαυρη σπηλιά της κουνουπιέρας και έδειχνε την κόρη της Ρουγιά που κοιμόταν μέσα στην τρομακτική, ήσυχη σπηλιά που εξήπτε τη φαντασία. Ωστόσο, αργότερα είχε καταλάβει πως ήταν αυτή η ομορφιά, καθώς οι φωτογραφίες της Ρουγιά περνούσαν από

χέρι σε χέρι, που προκαλούσε στιγμιαία σιωπή τόσο στους άντρες όσο και στις γυναίκες της πολυκατοικίας. Αυτό που συζητιόταν περισσότερο εκείνη την εποχή ήταν τότε θα έρχονταν στην Ιστανμπούλ ο θείος Μελίχ και η οικογένειά του και σε ποιον όροφο θα έμεναν. Αρχικά, υπακούοντας στην παράκληση της γιαγιάς του, ο Τζελάλ είχε επιστρέψει στην πολυκατοικία και είχε εγκατασταθεί στο διαμερισμάκι στο δώμα όταν δεν μπορούσε πλέον να ζήσει στο αραχνιασμένο σπίτι στο Αχσαράι μετά τον πρόωρο θάνατο της μητέρας του, που είχε ξαναπαντρευτεί έναν δικηγόρο και πέθανε από μια αρρώστια που κάθε γιατρός την αποκάλεσε διαφορετικά. Αργότερα ο Τζελάλ παρακολουθούσε ποδοσφαιρικούς αγώνες με σκοπό να αποκαλύψει στημένα παιχνίδια για την εφημερίδα στην οποία αρθρογραφούσε με ψευδώνυμο, περιέγραφε με λεπτομέρειες τα μυστηριώδη και αριστοτεχνικά εγκλήματα των ψευτοπαλικαράδων των μπαρ, των νυχτερινών κέντρων και των πορνείων στα παρασόκακα του Μπέγιογλου, έφτιαχνε σταυρόλεξα όπου τα μαύρα τετράγωνα ήταν πάντοτε περισσότερα από τα λευκά, αναλάμβανε να προχωρήσει το δημοσίευμα για τους παλαιστές επειδή ο συντάκτης του, που ήταν μεθυσμένος από την κρασοκατάλυξη, δεν μπορούσε να το συνεχίσει, κάπου κάπου έγραφε τις στήλες «Αποκαλύπτουμε την προσωπικότητά σας από τον γραφικό σας χαρακτήρα», «Ερμηνεύουμε τα όνειρά σας», «Το πρόσωπό σας, η προσωπικότητά σας», «Το ζώδιό σας σήμερα» (σύμφωνα με τους συγγενείς του και τους γνωστούς του, από αυτή τη στήλη είχε αρχίσει να στέλνει κωδικοποιημένα μηνύματα στις αγαπητικιές του), «Τα απίστευτα», και στον χρόνο που του περίσσευε σχολίαζε τις αμερικάνικες ταινίες που έβλεπε στους κινηματογράφους όπου είχε «ελευθέρως», και λέγανε πως, με τον βαθμό εργατικότητας που τον διέκρινε, αν εξακολουθούσε να μένει στο διαμερισμάκι στο

δώμα μόνος του και με τα λεφτά που θα κέρδιζε από τη δημοσιογραφία, θα μπορούσε ακόμα και να παντρευτεί. Αργότερα, όταν ένα πρωινό είδε να στρώνεται το πολυκαιρισμένο λιθόστρωτο του τραμ με μια αντιαισθητική ασφαλτο, ο Γκαλίπ σκέφτηκε πως η γρουσουζιά που είχε αναφέρει ο παππούς ίσως είχε κάποια σχέση μ' αυτό το περίεργο στριμωξίδι στην πολυκατοικία, την έλλειψη χώρου, ή με κάτι παρομοίως ακαθόριστο και τρομακτικό. Κι έτσι, όταν ο θείος Μελίχ, για να δείξει, θαρρείς, ότι θύμωνε επειδή δεν έπαιρναν στα σοβαρά τις κάρτες που έστελνε, γύρισε ένα βράδυ στην Ιστανμπούλ με την όμορφη γυναίκα του, την όμορφη κόρη του, τις βαλίτσες και τα μπαούλα του, εγκαταστάθηκε, όπως ήταν πολύ φυσικό, στο διαμέρισμα όπου ζούσε ο Τζελάλ στο δώμα.

Εκείνο το ανοιξιάτικο πρωινό που ο Γκαλίπ είχε αργήσει να πάει στο σχολείο μετά την επιστροφή του θείου Μελίχ και της οικογένειάς του, είχε δει και στον ύπνο του πως είχε αργήσει να πάει στο σχολείο. Βρισκόταν μ' ένα κορίτσι με γαλάζια μαλλιά, που δεν μπορούσε να καταλάβει ποια ήταν, σ' ένα λεωφορείο που απομακρυνόταν από το σχολείο, όπου θα μελετιόνταν οι τελευταίες σελίδες του αλφαβηταρίου. Όταν ξύπνησε, κατάλαβε πως δεν είχε αργήσει μόνο εκείνος για το σχολείο, αλλά είχε αργήσει κι ο πατέρας του για τη δουλειά του. Στο τραπέζι του πρωινού, που το έλουζε ήλιος μιας ώρας και το τραπεζομάντιλό του θύμιζε σκακιέρα με γαλάζια και λευκά τετράγωνα, η μαμά και ο μπαμπάς συζητούσαν γι' αυτούς που είχαν εγκατασταθεί στο διαμέρισμα στο δώμα σαν να συζητούσαν για τα ποινίκια που είχαν κάνει κατάληψη στον φωταγωγό ή για τα φαντάσματα και τα τζίνια της υπηρέτριας Εσμά. Ο Γκαλίπ, που ντρεπόταν να πάει στο σχολείο επειδή είχε αργήσει, δεν ήθελε να σκεφτεί γιατί είχε καθυστερήσει για το σχολείο, αλλά να σκεφτεί ποιοι ήταν αυτοί στο δώμα. Ανέβηκε

στον όροφο της γιαγιάς και του παππού, όπου όλα επαναλαμβάνονταν πάντα, αλλά ακόμα κι ο κουρέας ρωτούσε γι' αυτούς στο δώμα ενώ ξύριζε τον παππού, ο οποίος δε φαινόταν και πολύ ευχαριστημένος. Οι στερεωμένες στην κορνίζα του καθρέφτη καρτ ποστάλ είχαν διαλυθεί, εδώ κι εκεί βρίσκονταν ξένα και περίεργα αντικείμενα – και υπήρχε μια καινούρια μυρωδιά, στην οποία θα εθιζόταν αργότερα. Ξαφνικά αισθάνθηκε κάτι σαν λιγοθυμιά, ξύπνησε μέσα του ένας φόβος, μια νοσταλγία: Πώς να ήταν άραγε οι χώρες που έβλεπε στις χρωματισμένες καρτ ποστάλ; Πώς να ήταν η όμορφη θεία που έβλεπε στις φωτογραφίες; Λαχταρούσε να μεγαλώσει και να γίνει άντρας! Όταν είπε ότι ήθελε να κουρευτεί, η γιαγιά του χάρηκε πολύ, αλλά ο κουρέας, όπως οι περισσότεροι πολυλογάδες, δεν έδειξε να συγκινείται: δεν κάθισε τον Γκαλίπ στην πολυθρόνα του παππού, αλλά στο σκαμνάκι που έβαλε πάνω στο τραπέζι του φαγητού. Επιπλέον, η γαλάζια ποδιά που πήρε από τον παππού και του φόρεσε ήταν πολύ μεγάλη, και σαν να μην έφτανε που του έσφιγγε τον λαιμό θαρρείς και θα τον έπνιγε, απλωνόταν και μέχρι κάτω από τα γόνατά του σαν να ήτανε κοριτσίστικη φούστα.

Πολύ μετά την πρώτη τους συνάντηση, δεκαεννιά χρόνια, δεκαεννιά μήνες και δεκαεννιά ημέρες σύμφωνα με τους υπολογισμούς του Γκαλίπ, κοιτάζοντας το κεφάλι της γυναίκας του που ήταν βυθισμένο στο μαξιλάρι κάποια πρωινά, ο Γκαλίπ θα σκεφτόταν πως το γαλάζιο πάπλωμα που σκέπαζε τη Ρουγιά του προκαλούσε την ίδια ανησυχία με τη γαλάζια ποδιά που είχε βγάλει ο κουρέας από τον παππού και την είχε φορέσει στον Γκαλίπ· ποτέ όμως δεν είπε τίποτα στη γυναίκα του γι' αυτό το θέμα, ίσως επειδή ήξερε πως η Ρουγιά δε θα άλλαζε πάπλωμα για κάτι τόσο αόριστο.

Ο Γκαλίπ σκέφτηκε πως η πρωινή εφημερίδα θα είχε

ριχτεί ήδη κάτω από την πόρτα και σηκώθηκε από το κρεβάτι προσεκτικά ως συνήθως, κινούμενος ανάλαφρα σαν πούπουλο, μόνο που τα πόδια του δεν τον οδήγησαν στην πόρτα αλλά στην τουαλέτα και μετά στην κουζίνα. Το τσαγερό δεν ήταν ούτε στην κουζίνα ούτε στο καθιστικό. Παρατηρώντας ότι το χάλκινο τασάκι ήταν γεμάτο αποτσίγαρα μέχρι πάνω, κατάλαβε πως η Ρουγιά είχε μείνει άγρυπνη μέχρι το πρωί διαβάζοντας κάποιο καινούριο αστυνομικό μυθιστόρημα, ή και χωρίς να διαβάζει. Βρήκε το τσαγερό στην τουαλέτα: Επειδή η πίεση του νερού δεν ήταν αρκετή, αντί να ζεσταίνουν το νερό με την τρομακτική συσκευή που λεγόταν «θερμοσίφωνο» το ζέσταιναν με το μεγάλο τσαγερό, αλλά δεύτερο δεν είχαν αποκτήσει ακόμα. Πριν κάνουν έρωτα, καμιά φορά ζέσταιναν νερό ήσυχα και ανυπόμονα, όπως ο παππούς και η γιαγιά, όπως ο μπαμπάς και η μαμά.

Όμως η γιαγιά, η οποία είχε κατηγορηθεί για αχαριστία ύστερα από έναν απ' αυτούς τους καβγάδες που άρχιζαν με το «κόψε το κάπνισμα», είχε πει μια φορά στον παππού πως ποτέ δεν είχε σηκωθεί από το κρεβάτι μετά από αυτόν. Ο Βασίφ παρακολουθούσε. Ο Γκαλίπ άκουγε, προσπαθούσε να καταλάβει τι ήθελε να πει η γιαγιά. Αργότερα, ο Τζελάλ είχε γράψει κάτι γι' αυτό το θέμα, αλλά όχι με τη σημασία που του είχε δώσει η γιαγιά: «Στα χωριά συνηθίζεται οι γυναίκες όχι μόνο να μην αφήνουν να ανατέλλει ο ήλιος πάνω τους, αλλά να ξυπνάνε μες στη μαύρη νύχτα και να σηκώνονται από το κρεβάτι πριν από τους άντρες» είχε γράψει. Και η γιαγιά, αφού διάβασε το τέλος του κειμένου, όπου αποκαλύπτονταν στους αναγνώστες μέχρι και οι πρωινές συνήθειες του παππού και οι δικές της (οι στάχτες του τσιγάρου πάνω στο πάπλωμα, η μασέλα στο ίδιο ποτήρι με την οδοντόβουρτσα, το τακτικό διάβασμα των αναγγελιών θανάτου), είχε πει: «Ωστε έτσι! Είμαστε χωριάτες!». Και ο παππούς είχε απαντήσει: «Αν του δίναμε

να τρώει φακές για πρωινό, θα μάθαινε τι σημαίνει να είναι κανείς χωριάτης!».

Ο Γκαλίπ ξέπλυνε τα φλιτζάνια, έφαξε για καθαρά μαχαιροπίρουνα και πιάτα, έβγαλε από το ψυγείο, που μύριζε παστοურμά, τη φέτα και τις ελιές, που έδειχναν σαν πλαστικά φαγητά, ξυρίστηκε με το νερό που είχε ζεστάνει στο τσαγερό, και σκέφτηκε να κάνει κάποιο θόρυβο για να ξυπνήσει τη Ρουγιά, αλλά δεν το έκανε. Ήπιε το μισοβρασμένο τσάι του, έφαγε μπαγιάτικες φέτες ψωμί με ελιές και ρίγανη, διάβασε μερικά αδιάφορα κείμενα από την εφημερίδα που είχε μαζέψει κάτω από την πόρτα και την είχε απλώσει δίπλα στο πιάτο του –η εφημερίδα ακόμα μύριζε μελάνι–, και άρχισε να σκέφτεται άλλα πράγματα: το βράδυ θα μπορούσαν να πάνε στον Τζελάλ ή στον κινηματογράφο Κονάκ. Έριξε μια ματιά στο άρθρο του Τζελάλ και αποφάσισε να το διαβάσει το βράδυ, όταν θα γύριζαν από το σινεμά, αλλά τα μάτια του επέμεναν να διαβάσουν, κι έτσι διάβασε μια πρόταση: άφησε ανοιχτή την εφημερίδα πάνω στο τραπέζι, σηκώθηκε, φόρεσε το παλτό του για να βγει, αλλά άλλαξε γνώμη και πήγε μέσα. Με τα χέρια στις τσέπες του παλτού του που ήταν γεμάτες καπνό, κέρματα και χρησιμοποιημένα εισιτήρια, κοίταξε για λίγο τη γυναίκα του προσεκτικά, σιωπηλά, με σεβασμό. Γύρισε την πλάτη του και βγήκε από το σπίτι τραβώντας μαλακά την πόρτα πίσω του.

Οι φρεσκοσφουγγαρισμένες σκάλες μύριζαν βρεμένη σκόνη και βρόμα. Έξω η μέρα ήταν κρύα και λασπερή, τη σκοτείνιαζαν οι καπνοί από το κάρβουνο και το μαζούτ από τις καπνοδόχους του Νισάντας. Ξεφυσώντας το συννεφάκι του ατμού που έβγαине από το στόμα του στο κρύο, περπάτησε ανάμεσα στους σωρούς από χυμένα στον δρόμο σκουπίδια και έφτασε στη μακριά ουρά των ντολμούς.

Στο απέναντι πεζοδρόμιο, ένας γέρος με σακάκι αντί

για παλτό και με τον γιακά σηκωμένο αγόραζε τυρόπιτα, προτιμώντας την από την κρεατόπιτα. Ο Γκαλίπ πετάχτηκε ξαφνικά από την ουρά, έστριψε στη γωνία, πλήρωσε τον εφημεριδοπώλη που είχε στήσει τον πάγκο του μέσα σε μια πόρτα, δίπλωσε τη Μιλλιέτ που αγόρασε και την έχωσε κάτω από το μπράτσο του. Είχε ακούσει μια φορά τον Τζελάλ που μιμούνταν με φωνή κοροϊδευτική μια μεσήλικη γυναίκα αναγνώστριά του: «Αχ, Τζελάλ μπέη, μας αρέσουν τόσο πολύ τα άρθρα σας, που καμιά φορά εγώ κι ο Μουχαρρέμ αγοράζουμε δύο Μιλλιέτ την ημέρα, επειδή βιαζόμαστε να σας διαβάσουμε!». Ακούγοντας τη μίμησή του, είχαν γελάσει όλοι μαζί, ο Γκαλίπ, η Ρουγιά κι ο Τζελάλ. Ύστερα από μεγάλη αναμονή, αφού βράχηκε για τα καλά από μια βρομοβροχή που είχε αρχίσει να πέφτει αργά αργά, μπήκε σπρώχνοντας και κλοτσώντας σ' ένα ντολμούς, και έχοντας καταλάβει πως δε θα ξεκινούσε κάποια κουβεντούλα μέσα στο όχημα, που μύριζε βρεμένο ύφασμα και τσιγάρα, ο Γκαλίπ δίπλωσε τόσο πολύ την εφημερίδα ώστε να διαβάζεται μόνο το άρθρο στη δεύτερη σελίδα με κέφι και φροντίδα πραγματικού θεριακλή, έριξε μια ματιά έξω από το παράθυρο και άρχισε να διαβάζει το άρθρο του Τζελάλ εκείνης της ημέρας.